

Islam, mitä se on?

1. Islam on yksijumalainen uskonto, jonka perusti mekkalainen kauppias *Muhammad ibn Abdullah* (570 – 632).
2. Sana islam tulee seemiläisestä sanajuuresta *slm* ja tarkoittaa Koraanin kielessä alistumista ja antautumista. Ihmisen ainoa järkevä ja moraalisesti oikea tapa suhtautua suureen, ainoaan ja armolliseen Jumalaan on *islam*, antautuminen. Ihminen, joka antautuu Jumalalle ja alistuu hänen tahtoonsa on *muslim*, muslimi. Myös tässä sanassa on sama juuri, josta *muslim* on partiisiipin perfekti: antautunut.

Toisinaan esitetään, että islam tarkoittaisi rauhaa, jolloin katsotaan, että *slm* viittaisi juuri rauhaan, *salam*, kuten heprean *shalom*. Tämä on kuitenkin propagandistinen selitys, jolla islamin imagoa yritetään parantaa lännessä. Kaikki islamin omat, klassiset lähteet ovat yksimielisiä. Koraanissakin sana *muslim* voidaan ja tulee usein kääntää kirjaimellisesti ”antautunut” tai ”alistunut”.

Minulle on annettu ilmoitus, että teidän Jumalanne on yksi Jumala. Alistutteko te Hänelle? (21:108)

Monet muslimit kääntävät jälkimmäisen lauseen: ’Ryhdyttekö muslimeiksi?’

3. Muhammad alkoi saada ilmestyksiä n. 40-vuotiaana ollessaan yksinäisyydessä vuorilla mietiskelemässä jokavuotisen tapansa mukaan. Ilmestyksissä oli kysymys sanallisista sanomista, joiden sisältö oli aluksi varoitus ihmisten ylpeyttä ja kiittämättömyyttä vastaan. Ihmisten tuli olla kiitollisia Luojalle ja armeliaita toisilleen. Jo varhain sanoman tärkeimpiin elementteihin kuului varoitus viimeisestä tuomiosta ja ankara saarna epäjumalanpalvelusta vastaan.

Toden totta, ihminen on julkea, sillä hän kuvittelee olevansa vahva, mutta Herrasi luo on kaikkien palattava. Mitä arvelet siitä, joka kieltää orjaa, kun tämä rukoilee? Mitä arvelet, kulkeeko hän oikealla tiellä...? (96:6–11)

4. Islamin uskonsisällössä on paljon Raamatusta ja juutalais-kristillisestä perimästä saatua aineistoa. On jopa mahdollista, että itse uskonnon nimi, islam on syyrialais-kristillistä perua. Koraani, islamin pyhä kirja sisältää runsaasti kertomuksia ja mainintoja Raamatun merkkihenkilöistä. Tärkeitä ovat varsinkin Adam, Nooa, Aabraham, Joosef, Mooses, Johannes Kastaja ja Jeesus. Toisaalta monia Raamatun aiheita ei esiinny Koraanissa: esimerkiksi kirjaprofeetat, Jeesuksen opetukset, apostolien toiminta ja kirjeet. Koraani kertoo luomisesta ja syntiinlankeemuksesta, antaen varsinkin jälkimmäiselle eri merkityksen kuin Raamattu. Se julistaa myös ihmisen erikoisasemaa luomakunnassa ja hänen vastuutansa Jumalan edessä, viimeistä tuomiota, helvettiä epäuskoisille ja paratiisia muslimeille.

Hän on lähettänyt sinulle Kirjan, joka vahvistaa sen, mitä ennen sitä oli. Hän on myös aikaisemmin lähettänyt Tooran ja Evankeliumin. (3:3)

5. Aluksi Muhammad koki paljon vastustusta, sillä hän saarnasi vallitsevaa uskontoa, Mekan polyteismia vastaan. Hänellä oli kuitenkin jonkun verran seuraajia, joista hän lähetti osan hakemaan turvapaikkaa kristillisestä Abessinias-ta (Etiopiasta). Kun painostus kävi liian ankaraksi ja Muhammadin asema heikommaksi Mekassa, hän otti tilaisuudesta vaarin, kun *Jathribin* kaupungin (n. 350 km Mekasta pohjoiseen) eri heimojen edustajat kutsuivat hänet riitoja selvittämään. Muhammad pakeni joukkoineen Mekasta Jathribiin v. 622. Tämä pako, *hidshra* on varsinaisesti islamin syntymähetki. Siitä muslimit laskevat vuosiluvutkin. (Islamilainen vuosi perustuu kuunkiertoon ja on 11 vuorokautta meidän ajanlaskumme vuotta lyhyempi.) Jathrib sai nimekseen *madinat un-nabi*, profeetan kaupunki, *Medina*. Medinassa Muhammadista tuli kaupungin ruhtinas,

jolle kuului myös sodan johtaminen. Omaa ja uuden uskon-yhteisönsä asemaa vahvistaessaan hän joutui riitaan kaupungin kolmen juutalaisheimon kanssa, jotka hän karkotti, tapatti ja myi orjiksi. Medinan aikana Muhammadille tulleet ilmoitukset pitenivät ja ne alkoivat käsitellä myös poliittisia seikkoja. Ne vahvistivat säännöllisesti Muhammadin asemaa ja kehottivat kuuliaisuuteen Jumalaa ja profeettaa kohtaan. Antoipa Jumalan ilmoitus ohjeet myös sotasaaliin jakamisesta – Muhammadille kuului siitä paras osa. Kun muille miehille annettiin oikeus pitää korkeintaan neljää vaimoa, sai profeetta Jumalalta erityisen luvan ottaa useampia kuin muut. (33:50. Suomalainen käännös tosin: ”Nämä kuuluvat sinulle ennen muita uskovia”. Muslimien käännökset sanovat nimenomaan *erotukseksi muista uskovista.*)

Muhammad ehti vaikuttaa melko lyhyen ajan: hän kuoli 632 jKr. Jos tieto syntymäajasta on oikein, hän oli kuollessaan 62-vuotias. Hän oli yhdistänyt huomattavan osan arabiheimoista islamilaiseksi kansaksi, *ummaksi*, jonka voima pystyttiin nyt yhdistämään ja suuntaamaan ulospäin. Muhammadin kuoleman jälkeen arabit valloittivatkin hämmästyttävän nopeasti suurimman osan Lähi-itää ja Pohjois-Afrikkaa.

6. Länsimaiset islam-tutkijat ovat viime vuosikymmeninä asettaneet klassisen käsityksen islamin synnystä ja varhaishistoriasta epäilyksen alaiseksi. Yleensä on ajateltu, että islam sai muotonsa ja sisältönsä jo hyvin varhain Muhammadin elinaikana. Näin muslimit itse ehdottomasti ajattelevat. Luonnollisesti tämäkin ajattelu myöntää ja ottaa huomioon sen, että historian aikana muslimit yksilöinä ja yhteisönä ovat joutuneet reagoimaan ulkomaailmaan ja uusiin, Koraanissa mainitseemattomiin seikkoihin. Tällä tavoin islam on tosin kehittynyt, mutta vain profeetan antaman, sinänsä jo täydellisen uskonkäsityksen ja käytännön mukaisesti.

Islamin todellinen kehitys on ilmeisesti kuitenkin ollut paljon monimutkaisempi ja pidempi. Vasta 9. vuosisadalla päädyttiin uskontoon, jota voi nimittää klassiseksi islamiksi. On tosin muistettava, että muslimeille itselleen tällainen selitys merkitsee suorastaan uskon kieltämistä, sillä Muhammadin ja hänen seuraajiensa, neljän ns. oikeaan johdetun kalifin aikaa

pidetään muslimien parissa islamin kulta-aikana. Se on pyhää historiaa, jolla on nykyisin normin ja ihanteen asema myöhempään historiaan nähden. Mm. eurooppalaiset, kristinuskosta islamiin kääntyneet muslimit pyrkivät orientoitumaan uskossaan juuri tähän kauteen, jolloin ei vielä tämän käsityksen mukaan ollut eri uskonsuuntauksia.

7. Islam on ilmeisesti jo heti Muhammadin ajan jälkeen esiintynyt monina ryhminä ja suuntina. Uusia ryhmiä on syntynyt ja hävinnyt, ne ovat yhdistyneet ja jakaantuneet historian aikana. Niiden uskoon ovat vaikuttaneet islamin omien lähteitten lisäksi poliittinen tilanne, niitä ympäröivien kansojen uskonnot, suuret ajattelijat ja teologit ja oman kansan vanha kulttuuri.

On hyvin ymmärrettävää, että uskonto, joka on elänyt jo noin 1400 vuotta ja on vallitsevana uskontona yli 50 maassa, on jakaantunut moniin suuntiin ja lahkoihinkin. Pääsuunniksi sanotaan sunnalaisuutta ja shiialaisuutta. Sunnalaisuus on näistä kahdesta ylivoimaisesti suurempi, mutta sekään ei ole yhtenäinen. Shiialaisuuden ja sunnalaisuuden eron katsotaan liittyneen profeetan vävyn ja serkun Alin kohtaloihin. Osa muslimeista uskoi, että Alista, joka oli Muhammadin läheisin miespuolinen sukulainen, olisi pitänyt tulla tämän seuraaja. Ali syrjäytettiin kuitenkin kolme kertaa, ja lopulta kalifiksi tultuaan hänet murhattiin. Alin pojat Hassan ja Hussein murhattiin samoin. Alin seuraajista tuli Alin puolue, *shiiat Ali*, shiialaiset. Länsimaiset tutkijat pitävät tätä selitystä yksinkertaistamisena.

8. Islam on kuitenkin enemmän kuin Muhammadin perustama uskonto. Islamin mukaan sillä voidaan katsoa olevan kaksi muutakin perustajaa, nimittäin Adam ja myöhemmin Abraham. Koska Jumala ja ihminen eivät ole muuttuneet, ei heidän välinen suhteensaakaan ole muuttunut. Syntiinlankeemus ei ollut mitenkään perustuksia muuttava tapaus. Koska varsinaista lankeemusta ei ole ollut, sovitustakaan ei tarvita. Tiernapoikien joululaulu: ”Synti suuri surkia kun särki taivahan, täytyi alas astua jo Herran Jumalan...” on syvästi kristillinen ja samalla kieltää sen, mitä islam pitää pyhänä.

Siksi ihmisen ainoan oikean suhteen Jumalaan katsotaan aina olleen islamin. Islamin mukaan jokainen lapsi on syntynyt muslimiksi. Hänellä on ns. *fitra*, puhdas luonto, joka johtaa häntä islamiin. Lapsen ympäristö, erityisesti vanhemmat turmelevat lapsen luonnon ja tekevät hänestä juutalaisen, kristityn tai jonkun muun vääräuskoisen.

Juutalaisuus ja kristinusko eivät sinänsä ole väriä uskontoja, vaan välttämättömiä ja oikeita, Jumalan ”antamia” uskonnon vaiheita ihmiskunnan historiassa. Niiden, kuten niitä ennenkin tulleiden ilmoitusten sisältö on ollut sama kuin islamin, vaikkakaan ei vielä täydellinen ja lopullinen. Kaikkiin näihin uskonnonvaiheisiin kuuluu ilmoitus, joka on annettu joko kirjallisena tai suullisena profeetalle. Kaikki islamia edeltäneet ilmoitukset ovat joutuneet hukkaan tai vääristelyn kohteiksi, eikä niillä semmoisinaan ole arvoa.

Arabit saivat profeetan viimeisenä, mutta tämä profeetta, Muhammad olikin sitten profeettojen sinetti ja hänen saamansa kirja täydellinen jäljennös taivaassa olevasta alkukirjasta. Siksi muslimit pitävät yleensä siitä kiinni, että Koraania on aina luettava arabiaksi. Käännökset ovat vain apu ja selitys. Muslimi, joka osaa Koraanin ulkoa arabiaksi, saa osakseen erityisen kunnian.

Näin olemme lähettäneet tämän arabiankielisenä Koraanina... (20:113)

9. Kun uskova kristitty puhuu uskostaan ja yrittää johdattaa toisia samaan uskoon, hän puhuu aivan välttämättä Jeesuksesta. Voisi sanoa, että hän kehuu Jeesusta toisille. Muslimien julistuksessa ulkopuolisille on teemana islam. Muslimi kehuu islamia ja pyrkii osoittamaan sen etevämmyyden, edistyksellisyyden ja järkeen sopivuuden. Tämä on ymmärrettävää, sillä islam ei ole vain muslimien uskon yleinen nimitys, vaan se uskonto, jonka Jumala valitsi omilleen. Muhamman jäähyväispuheessa puhuu Jumala muslimeille:

”Tänään olen tehnyt teidän uskontonne täydelliseksi, saattanut armoni täydelliseksi ja valinnut islamin teidän uskonnoksenne.” (Suura 5:3b)

Islam ei siis ole sanoma tai uutinen jostakin tapahtuneesta, kuten evankeliumi on, vaan systeemi, jonka mukaan ihmiset voivat elää Jumalalle otollisesti. Islam on Muhammadin uskonto, ei uskoa Muhammadiin. Jotkut muslimit, jotka ovat perehtyneet kristinuskoon, syyttävätkin kristittyjä siitä, että he eivät usko Jeesuksen uskontoon, vaan Jeesukseen itseensä. Tämä on taas kauhistus islamille, joka käskää uskomaan ainoaan Jumalaan.

Ne, jotka sanovat: 'Messias, Marian poika, on Jumala', eivät ole uskovia... (5:72)

10. Arabialainen Jumalaa tarkoittava sana on tunnetusti *Allah*. Sen etymologia on ilmeisesti seuraava: määräinen artikkeli *al* liitettyinä jumaluutta tarkoittavaan sanaan *ilah*, siis *al ilah*, jonka merkitys on siis: se jumala, joka on olemassa, todellinen jumala, Jumala isolla J:llä. Monet muslimit pitävät Allah-nimeä erisnimenä, jolla ei ole etymologiaa. He puhuvat silloin Allahista käyttäessään myös ei-islamilaista kieltä, kuten suomea. Toiset taas ymmärtävät sanan yleisnimenä ja kääntävät Allahin suomea puhuessaan Jumalaksi. Islamia edeltävät piirtokirjoitukset, arabialainen kansanrunous, vertaileva kielitiede ja arabialaiset nimet (esim. Muhammadin isän nimi oli *Abdullah*, Allahin palvelija) osoittavat selvästi, että *Allah* oli kuulunut jo pitkään ennen islamia arabien pantheonin. Arabialaiset kristitytkin puhuvat Jumalasta, Jeesuksen Kristuksen Isästä puhuessaan Allahista, eikä heillä muuta mahdollisuutta olekaan. Samoin esim. turkkilaiset kristityt käyttävät Allah-sanaa turkkilaisperäisen yleissanon *tanrı* lisäksi.

Sano: Hän, Jumala, on yksi, Jumala, Ikuinen. Ei Hän ole siittänyt eikä syntynyt, eikä Hänellä ole ketään vertaista. (112)

11. Muslimiksi voi tulla nopeasti ja helposti. On lausuttava uskontunnustus arabiaksi (tietenkin uskoen) todistajien läsnä ollessa: *la ilaha illa'llah wa Muhammad rasul ullah*. Mutta islamiin kuuluu paljon muutakin. Ennen kaikkea muslimin on uskottava kuusi uskonkohtaa ja noudatettava viittä uskonvelvollisuutta (ns. viisi pylvästä).

Uskonkohdat, jotka jokaisen muslimin on uskottava (asia todella esitetään vaatimuksena):

Usko yhteen Jumalaan

Tämä usko ei ole miten tahansa ymmärrettyä monoteismia, vaan uskoa nimenomaan siinä muodossa, kuin Muhammad sitä lopullisessa ilmoituksessa, Koraanissa julisti. Tätä tarkoittaa uskontunnustuksen toinen osa ”ja Muhammad on Jumalan lähettäjä”.

Usko profeettoihin

Näihin kuuluvat monet useat Raamatun profeetat ja Jeesus. Koraanissa nimeltä mainittujen parin tusinan profeetan lisäksi uskotaan olleen paljon muitakin. Yleisesti mainitaan luku 144.000. Kaikki he ovat julistaneet samaa sanomaa, kuin Muhammad heidän jälkeensä. He ovat kylläkin synnittämiä, mutta eivät missään tapauksessa jumalallisia. Myös Jeesus on vain ihminen, ei Jumalan poika.

Usko kirjoihin

Tawrat, Toora (annettu Moosekselle), *zabur*, Psalmtari (annettu Daavidille), *indshil*, Evankeliumi (annettu Jeesukselle) ja *qur'an*, Koraani (annettu Muhammadille).

Usko enkeleihin

Enkelit ovat Jumalan palvelijoita ja toimittavat tiettyjä tehtäviä jo tässä ajassa ja varsinkin kuoleman, lopun ajan ja viimeisen tuomion yhteydessä. Enkeli Gabriel välitti Muhammadille Jumalan ilmoituksen. Hän myös ilmoitti Jeesuksen äidille, että tämä oli tuleva raskaaksi.

Usko ylösnousemukseen ja tuomiopäivään

Islamia on mahdoton ymmärtää ilman uskoa viimeiseen tuomioon. Kaikki epäuskoiset saavat silloin rangaistuksensa. Muslimit saavat hyvien ja pahojen tekojen mukaan palkansa. Jumala on heille lopultakin *Rahman* ja *Rahim*, Armolinen ja Armahtaja, joka antaa anteeksi uskovaistensa synnit, sikäli kuin hyväksi katsoo. Moni muslimi joutuu ajaksi rangaistukseen synneistään, mutta jokainen, joka tunnustaa

shahadan mukaan Jumalan yhdeksi ja Muhammadin Hänen profeetakseen, pelastuu lopulta paratiisin iloihin.

Usko siihen, että hyvä ja paha tulevat lopulta Jumalalta

Islam suhtautuu Jumalan kaikkivaltiuteen johdonmukaisesti ja vakavasti. Tämä kysymys on ollut islamin historiassa suurien riitojen aihe, kuten tiedämme myös kristillisen teologian historiasta. Jos paha ei tulisi Jumalalta, päädyttäisiin dualismiin, kahden vallan tai jumalan tasapäiseen kamppailuun, jota islam ei voi mitenkään edustaa.

12. Pakollisten uskonkohtien lisäksi islam asettaa muslimeille tietyt velvollisuudet, joiden suorittaminen lähentää niiden täyttäjää islamin ihannetta kohden ja antaa hänelle viimeisellä tuomiolla ansioita, jotka ainakin osittain korvaavat laiminlyöntejä ja syntejä. Näitä velvollisuuksia on viisi. Niitä sanotaan islamin pylväiksi:

Uskontunnustus, shahada

Muslimiksi tullaan lausumalla shahada todistajien kuullen. Muslimin tulee tunnustaa uskoansa rukoustensa yhteydessä ja muutenkin usein sekä omiensa että ulkopuolisten kuullen.

Rukous, salat

Muslimin päivään kuuluu viisi rukoushetkeä, ennen auringon nousua, aamulla, keskipäivällä, illalla ja auringonlaskun jälkeen. Rukoushetkien tarkka ajankohta riippuu auringon noususta ja laskusta ja vaihtelee siksi vuodenaikojen mukaan.

Paasto, saum

Ramadan-kuukausi on sidottu islamilaiseen kuunkiertoon perustuvaan vuoteen. Siksi se siirtyy joka vuosi 11 vuorokautta aikaisemmaksi ja tulee kiertäneeksi aurinkovuoden n. 33 vuodessa. Auringon nousun ja laskun välillä on ramadanin aikana kielletty syöminen ja juominen ja avioyhteys. Islamilaisissa maissa kuuluu iloinen *iftar*-ateria auringonlaskun jälkeen kansan kulttuuriin.

Almut, zakat

Almuja on annettava köyhille uskon veljille ja sisarille ja erityisesti niille muslimeille, jotka ovat uskonsa tähden vaikeuksissa. Almuja annetaan myös islamin edistämiseksi.

Pyhiinvaellus, hadsh

Jokaisen muslimin velvollisuus on, jos varat sallivat, käydä ainakin kerran elämässään rukoilemassa Mekassa. Mekka, samoin kuin Medina ovat pyhiä kaupunkeja, joihin vain muslimeilla on pääsy. Pyhiinvaellus ilmentää muslimien yhteenkuuluvuutta ja parantaa myös muslimin asemaa viimeistä tuomiota silmällä pitäen.